

Πληροφοριακή παιδεία και Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

Πανωραία Γαϊτάνου
Μουσείο Μπενάκη. Βιβλιοθήκη, gaitanou@benaki.gr
Δομηνίκη-Μαρκησία Ρουγγέρη
Ελληνογαλλική Σχολή “Jeanne d’Arc”, drouggeri@yahoo.gr

Περιεχόμενα

- Πληροφοριακή παιδεία – ορισμοί
- Βασικά συστατικά
- Οδηγοί – πρότυπα
- Βιβλιοθηκονομικές εργασίες που συμβάλλουν στην έννοια «πληροφοριακή παιδεία»
- Λόγοι εφαρμογής πληροφοριακής παιδείας
- Προκλήσεις
- Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες – ελληνική πραγματικότητα
- Συνεργασία βιβλιοθηκονόμου-εκπαιδευτικού
- Προβληματισμοί
- Συμπεράσματα

Βασικοί ορισμοί (1/2)

Ιανουάριος 1989

**Διεθνές Φόρουμ για την Πληροφοριακή παιδεία
Εθνική Ένωση Εκπαιδευτικών Ομάδων Η.Π.Α.**

«Πληροφοριακή παιδεία ορίζεται η ικανότητα του ατόμου να γνωρίζει πότε υπάρχει η ανάγκη για πληροφόρηση, ώστε να μπορεί να αναγνωρίζει, να εντοπίζει, να αξιολογεί και να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά αυτήν την πληροφόρηση για το εκάστοτε ζήτημα ή πρόβλημα.»

Βασικοί ορισμοί (2/2)

Σεπτέμβριος 2003, Πράγα

Διεθνές Συνέδριο Ειδικών Πληροφοριακής Παιδείας

«Η Πληροφοριακή Παιδεία περικλείει γνώση από τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες του ατόμου, καθώς και την ικανότητά του να αναγνωρίζει, να εντοπίζει, να αξιολογεί, να οργανώνει και να δημιουργεί, να χρησιμοποιεί και να μεταδίδει αποτελεσματικά την πληροφορία για να αντιμετωπίζει άμεσα ζητήματα ή προβλήματα. Είναι ένα προαπαιτούμενο για τη συμμετοχή στην Κοινωνία της Πληροφορίας και είναι μέρος των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τη δια βίου μάθηση.»

Ένα πληροφοριακά εκπαιδευμένο άτομο:

- Προσδιορίζει την έκταση της απαιτούμενης πληροφόρησης.
- Έχει πρόσβαση στην απαιτούμενη πληροφόρηση αποτελεσματικά και ικανοποιητικά.
- Αποτιμά την πληροφόρηση και τις πηγές της με κριτικό πνεύμα.
- Ενσωματώνει επιλεγμένη πληροφόρηση σε μια γνωστική βάση.
- Χρησιμοποιεί την πληροφόρηση αποτελεσματικά για να επιτελέσει ένα συγκεκριμένο σκοπό.
- Κατανοεί τα οικονομικά, νομικά και κοινωνικά θέματα που περιβάλλουν τη χρήση της πληροφόρησης, έχει πρόσβαση και χρησιμοποιεί την πληροφόρηση ηθικά και νόμιμα.

Βασικά συστατικά

- **Βασική Παιδεία (Basic literacy):**
ανάγνωση και γραφή.
- **Βιβλιοθηκονομική Παιδεία (Library Literacy):**
βιβλιοθήκη: αποθήκευση, καταλογογράφηση, ευρετηρίαση πληροφορίας.
φοιτητής: αποτελεσματική και ουσιαστική χρήση πηγών και υπηρεσιών βιβλιοθήκης.
- **Παιδεία Μέσων (Media Literacy):**
διάφορα είδη μέσων επικοινωνίας και ρόλους που καλούνται να παίξουν → διαφορά μεταξύ γεγονότος και γνώμης, σωστής και λανθασμένης πληροφόρησης.
- **Τεχνολογική Παιδεία (Technology Literacy):**
τεχνολογικά μέσα → βελτίωση δεξιοτήτων, εκπαιδευτικών εμπειριών σε διάφορα είδη λογισμικού και υλισμικού → επινόηση «πληροφοριακών δημιουργημάτων» (έντυπη μορφή, οθόνη, online).
- **Οπτική Παιδεία (Visual Literacy):**
οπτικοακουστικά μέσα (με κριτικό τρόπο και σκεπτικισμό).

Πρότυπα – οδηγοί (1/3)

Αντικείμενο πληροφοριακής παιδείας:

- δεν είναι το «αποτέλεσμα» (η πληροφορία)
  - ούτε το «μέσον» (web, OPAC, βάσεις δεδομένων, ψηφιακές βιβλιοθήκες κλπ.)
  - αλλά η **διαδικασία** που οδηγεί στο αποτέλεσμα.
-
- Δεν αρκείται στην αξιοποίηση τεχνικών ή εργαλείων που βασίζονται σε συγκεκριμένα μέσα.
  - Επικεντρώνεται στη διατύπωση και εμπέδωση αρχών για τη γνώση και την πληροφόρηση.

Πρότυπα – οδηγοί (2/3)

Διεθνείς οδηγίες IFLA:

Στόχος: παροχή ενός πραγματικού πλαισίου στους επαγγελματίες εκείνους που ενδιαφέρονται να ξεκινήσουν προγράμματα σχετικά με την εφαρμογή της πληροφοριακής παιδείας.

Οι βιβλιοθήκες θα βοηθηθούν στην καθοδήγηση της εργασίας τους, προκειμένου να διαχειριστούν τις τρέχουσες πληροφοριακές ανάγκες όσων ασχολούνται με εκπαιδευτικά προγράμματα, τόσο στη δευτεροβάθμια όσο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πρότυπα – οδηγοί (3/3)

Πρότυπα Ένωσης Κολεγιακών και Ερευνητικών Βιβλιοθηκών (Association of College and Research Libraries):

- πλαίσιο για αξιολόγηση του ατόμου που έχει πληροφοριακή παιδεία.
- παρέχουν στην ανώτατη εκπαίδευση μια ευκαιρία να εκφράσει τις δεξιότητες πληροφοριακής παιδείας με βάση αυτές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, έτσι ώστε να αναπτύσσεται μια συνέχεια σε όλα τα επίπεδα.

Σκιαγραφούν την πορεία με την οποία οι διδάσκοντες, οι βιβλιοθηκονόμοι κ.α. επισημαίνουν συγκεκριμένους δείκτες που ταυτίζουν ένα φοιτητή ως πληροφοριακά πεπαιδευμένο.

Χρήσιμα για φοιτητές → προσφέρουν ένα πλαίσιο για να κερδίσουν τον έλεγχο στον τρόπο που αλληλεπιδρούν με την πληροφόρηση στο περιβάλλον τους.

Βιβλιοθηκονομικές εργασίες που συμβάλουν στην έννοια πληροφοριακή παιδεία

- Πληροφοριακή ευφράδεια (Information fluency): κατοχή πληροφοριακών δεξιοτήτων.
- Εκπαίδευση χρηστών (User education): συμβολή στο εκπαιδευτικό υπόβαθρο χρηστών.
- Επιμόρφωση χρηστών (User training): εκπαίδευση του τρόπου πρόσβασης στην πληροφορία.
- Βιβλιοθηκονομική διδασκαλία (Library instruction): εστίαση στις βιβλιοθηκονομικές ικανότητες, ολοκλήρωση των μαθησιακών τρόπων συμπεριφοράς.
- Βιβλιογραφική διδασκαλία (Bibliographic instruction): αναζήτηση και ανάκτηση της πληροφορίας.
- Πληροφοριακές δυνατότητες (Information competencies): εστίαση στις πληροφοριακές δυνατότητες.
- Ανάπτυξη πληροφοριακών δυνατοτήτων (Development of Information skills): διαδικασίες διευκόλυνσης πληροφοριακών ικανοτήτων.
- Άλλες εργασίες.

Λόγοι εφαρμογής πληροφοριακής παιδείας

- Οι **σπουδαστές-φοιτητές** (μέσα από προσωπικό εσωτερικό σύστημα πλοήγησης) διαχειρίζονται το πλούσιο περιβάλλον πληροφόρησης στο οποίο εισέρχονται, έχοντας μεγαλύτερη οικειότητα με το διαδίκτυο και πολύ μικρότερη με το έντυπο υλικό από ότι οι καθηγητές τους.
- Οι **βιβλιοθηκονόμοι** είναι οι ειδικοί που θα εκπαιδεύσουν τους χρήστες-φοιτητές και τους χρήστες-συναδέλφους στο πώς να εντοπίζουν, να αξιολογούν και να χρησιμοποιούν την πληροφορία αποτελεσματικά.
- Οι **φοιτητές** αποκτούν την ικανότητα κριτικής σκέψης για την σωστή αξιολόγηση και πρόσβαση στην πληροφορία.
- Το **προσωπικό** αναπτύσσει και κάνει χρήση νέων μεθόδων, ικανών να δεσμεύσουν τους φοιτητές σε μια πιο ενεργητική μάθηση που θα βασίζεται σε σωστή και αποτελεσματική αξιολόγηση της πληροφορίας.

Προκλήσεις

Βιβλιοθηκονόμος → πολλαπλοί ρόλοι και ευθύνες.

- Βιβλιοθηκονόμος-ειδικός στην αναζήτηση της πληροφορίας.
→ βιβλιοθηκονόμος-εκπαιδευτής.
- Βιβλιοθηκονόμος-υπηρέτης της έρευνας.
→ βιβλιοθηκονόμος-συνεργάτης του εκπαιδευτικού προσωπικού.

Στόχος:

δημιουργία κριτικά σκεπτόμενων και ανταγωνιστικών ερευνητών.

Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: παρουσίαση της ελληνικής πραγματικότητας (1/2)

Αποτελέσματα έρευνας σε ιστοσελίδες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που παρέχουν προγράμματα πληροφοριακής παιδείας στην Ελλάδα:

Σε 37 ιστοσελίδες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών (22 Α.Ε.Ι. και 15 Α.Τ.Ε.Ι.):

- 14 Α.Ε.Ι. (64%): εκπαίδευση χρηστών.
- 7 Α.Ε.Ι. (32%): ανάπτυξη και χρήση πλατφόρμας ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης.
- 4 Α.Ε.Ι. (18%): πρόγραμμα RefWorks.

- 5 Α.Τ.Ε.Ι (33%): εκπαίδευση χρηστών.
- 2 Α.Τ.Ε.Ι (13%): αδυναμία πρόσβασης.

Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: παρουσίαση της ελληνικής πραγματικότητας (2/2)

Προγράμματα πληροφοριακής παιδείας:

- Εκπαίδευση χρηστών στη χρήση των διαθέσιμων εργαλείων και του καταλόγου της βιβλιοθήκης.
- Δημιουργία πλατφόρμας ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης *e-class*, παροχή βιβλιογραφίας με στόχο την υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου.
- Διάθεση προγράμματος *RefWorks* για δημιουργία της προσωπικής βιβλιογραφικής βάσης.

Ρόλος σύγχρονων ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών:

- Μετατροπή σε Κέντρα Μαθησιακών Πόρων (Learning Resources Centers):
η ραγδαία εξέλιξη των τεχνολογικών μέσων και η πληθώρα των πληροφοριών που μεταδίδονται μέσω αυτών απαιτούν νέες γνώσεις και δεξιότητες από τους χρήστες.
- Ενίσχυση συνεργασίας βιβλιοθηκονόμων και εκπαιδευτικών:
όξυνση κριτικής σκέψης φοιτητή, μύησή του στη χρήση της βιβλιοθήκης και την αξιολόγηση των πηγών πληροφόρησης.

Συνεργασία βιβλιοθηκονόμου-εκπαιδευτικού (1/2)

Νέοι ρόλοι → απαιτούν:

- ❖ πολύ καλή γνώση.
- ❖ σωστή οργάνωση.
- ❖ σχεδίαση προγράμματος πληροφοριακής παιδείας.
- ❖ κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή.

Στόχος αμφίδρομης συνεργασίας:

- ❖ επιμόρφωση φοιτητών → ανάπτυξη δεξιοτήτων για αναζήτηση πληροφοριών, στρατηγικών επιλογής σημαντικής πληροφορίας → προσπάθεια για μια κοινωνία σωστά πληροφορημένων πολιτών.

Οι βιβλιοθηκονόμοι οφείλουν:

- ❖ να αναπτύξουν το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό που θα χορηγηθεί στους εκπαιδευτικούς και θα τους βοηθήσει να κατανοήσουν και να αξιολογήσουν τα οφέλη από μια τέτοια συνεργασία.

Συνεργασία βιβλιοθηκονόμου-εκπαιδευτικού (2/2)

- Στόχος εκπαιδευτικών:
  - ανάπτυξη κριτικής σκέψης φοιτητών.
  - μετάδοση στρατηγικών για να θέτουν μαθησιακούς στόχους.

- Συνεργασία εκπαιδευτικών και βιβλιοθηκονόμων
  - ανάπτυξη κύκλων μαθημάτων στα πλαίσια ιδιαίτερων επιστημονικών κλάδων για την κατανόηση-καταχώρηση της γνώσης μέσα από την πληροφοριακή παιδεία.

Προβληματισμοί - Θέματα για περαιτέρω έρευνα

- Πόσο προνοητικές πρέπει να είναι οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες στην αναζήτηση αυτής της εκπαιδευτικής αλλαγής;
- Με ποιους τρόπους μπορούν οι βιβλιοθήκες να βοηθήσουν στο μετασχηματισμό της διδασκαλίας και της μάθησης μέσω των πηγών πληροφόρησης που διαχειρίζονται και προωθούν στους χρήστες;
- Πόσο καλά είναι προετοιμασμένοι οι βιβλιοθηκονόμοι για μια τέτοια διαδικασία; Οι σχολές βιβλιοθηκονομίας παρέχουν τα απαραίτητα εφόδια στους μελλοντικούς βιβλιοθηκονόμους για την επίτευξη αυτού του στόχου; Ποιο θα πρέπει να είναι το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο, αλλά και οι προσωπικές τους ικανότητες και δεξιότητες, ώστε να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην εφαρμογή της πληροφοριακής παιδείας;
- Με ποιον τρόπο μπορούν να παροτρυνθούν οι ιθύνοντες σε κράτη και ιδρύματα να συμπεριλάβουν τους βιβλιοθηκονόμους στην αντιμετώπιση εκπαιδευτικών, οικονομικών και κοινωνικών θεμάτων και ζητημάτων πληροφοριακής πολιτικής;

Συμπεράσματα

Στόχος → εφαρμογή προγραμμάτων πληροφοριακής παιδείας στα πλαίσια των προγραμμάτων σπουδών των σχολών.

- Ένταξη πληροφοριακής παιδείας ως ειδικό μάθημα στο πρόγραμμα σπουδών.
- Συνεργασία βιβλιοθηκονόμων και εκπαιδευτικών.
- Εκμετάλλευση δυνατοτήτων που παρέχει η τεχνολογία.
- Παροχή διαδικτυακών μαθημάτων πληροφοριακής παιδείας, ακόμα και εξ αποστάσεως, ώστε να ενθαρρύνεται και η μάθηση από απόσταση και να ενισχύεται παράλληλα και η δια βίου εκπαίδευση.
- Συνεχής εκπαίδευση εκπαιδευτικών σε θέματα πληροφοριακής παιδείας από καταρτισμένους βιβλιοθηκονόμους.
- Εξειδικευμένα σεμινάρια, ημερίδες σε θέματα πληροφοριακής παιδείας για τους βιβλιοθηκονόμους.

Ενημέρωση μέσω... ιστολογίων !!!

→ **Information Literacy Weblog**

(νέα και ανακοινώσεις σχετικά με θέματα πληροφοριακής παιδείας σε παγκόσμιο επίπεδο)

<http://information-literacy.blogspot.com/>

→ **The Information Literacy Land of Confusion**

(εκπαίδευση χρηστών, βιβλιοθηκονομική διδασκαλία, βιβλιοθηκονομία και πληροφοριακή παιδεία, κλπ.)

<http://www.information-literacy.net/>